

פִּירוּשׁ רַש"י לַתּוֹרָה

**A RÁSI KOMMENTÁR
A TÓRÁHOZ**

Új magyar fordítás

dr. Kacz Sándor és neje szül. Schwarcz Irén emlékére

Mózes harmadik könyve

***Széfer Vájikrá* – סֵפֶר וַיִּקְרָא**

Kiadja az
EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKOZSÉG
és a CHÁBÁD LUBAVICS
ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET
BUDAPEST, 2010

KLASSZIKUS ZSIDÓ MŰVEK MAGYARUL

Szerkeszti Oberlander Báruch rabbi

9

Eddig megjelent kötetek:

1. *Sámuel imája – Zsidó imakönyv*
(Új magyar fordítás – 1996)
2. *Zsidó Biblia – Mózes öt könyve*
Joseph Hertz rabbi magyarázataival (reprint – 1996)
3. *Izrael fohásza – A zsidó újév imarendje*
(Új magyar fordítás – 1997)
4. *Sámson fohásza – Engesztelőnap imarendje*
(Új magyar fordítás – 1998)
5. *Az örökös éjszakája – Peszáchi Hágádá*
(Új magyar fordítás – 1999, 2009)
6. *Peszáchi Hágádá fonetikus átírással*
(Új magyar fordítás fonetikus átírással, útmutatóval – 2000, 2001)
7. *Mózes Imája – Sábessi imakönyv*
(Magyar fordítás és fonetikus átírás – 2006)
8. *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából*
(Új magyar fordítás – 2007–2008)

Megjelenik a JOODS HUMANITAIR FONDS támogatásával

© CHÁBÁD LUBAVICS EGYESÜLET, 2010

ISBN: 978-963-9743-19-9

Főszerkesztő

Oberlander Báruch rabbi

Szerkesztő

Köves Slomó rabbi

Georg (Gyuri) Katcz

Fordító

Feig András és Németh Yaakov

Szakmai lektor

Borbély Pál és Davidovics Jiszráél rabbi

Nyelvi lektor

Dr. Gergely István és Nagy Zsuzsanna

Megjelentette a CVT-aLapok Bt.

dr. Klár András

1075 Budapest, Wesselényi utca 4.

Bevezetés

A neve kezdőbetűiről Rási-ként ismert Rabbi Slomo ben Jichák (vagy: Slomo Jicháki), 1040–1105 között élt Franciaországban, Troyes városában. Bortermelésel foglalkozott, és emellett kora egyik legnagyobb tóratudósa volt.

Magyar nyelven először most jelenik meg egy teljes gyűjtemény Rásinak a Tórához írt magyarázataiból. Mindez *Georg (Gyuri) Katcz* ügyvéd úr jóvoltából, aki küldetésének tekinti Rási tanításának terjesztését, és szíven viseli kommentárjának magyar nyelvű kiadását. Teszi ezt szüleinek, *dr. Katcz Sándornak (Alexander)* és *Schwartz Irénnek* illetve a *Soóban* elhunyt nagyszüleinek és nagynénjeinek emlékére. Az ő nagylelkű támogatásának köszönhető, hogy a zsidó klasszikusok magyar nyelvű kiadásáról ismert kiadónk most ennek a jelentős műnek a kiadására is vállalkozhatott.

Rási, akit az egész zsidó világ autentikus szövegmagyarázónak ismeri el, a Bibliához és a Babiloni Talmudhoz írt kommentárokat. Az ő Tóra-kommentárja volt az első, nyomtatásban megjelent héber nyelvű könyv (Reggio Calabria, 1475). Kommentárja szinte minden hagyományos héber Tóra-kiadásban benne van. Rási olyan népszerűvé vált, hogy más rabbinikus kommentárok kinyomtatásához is a „Rási-írás”-ként ismert betűkészletet használják. (Ez nem azt jelenti, hogy maga Rási ilyen betűkkel írt volna, hanem csak azt, hogy a nyomdászok ilyen betűkkel szedték kommentárját.)

Rási a zsidó történelem egyik legnehezebb korszakában élt. Végigszenvedte a Nyugat-Európán végigdúló első keresztes hadjáratot, s élményeit szívtettépő liturgikus versekben örökítette meg. Fia nem volt, volt viszont három rendkívül tanult leánya. Kései kéziratok közül jó néhány lányai leírásában maradt ránk. *Báálé-Hátoszáfot* (Talmud-kommentátorok) néven emlegetett vejei és unokái a következő nemzedékek legkiválóbb nyugat-európai akadémiainak vezetői voltak.

Rási Tóra-kommentárjai hagyományos és kritikai módszerek bonyolult kombinációjára épülnek. Rási sok esetben híven idézi egy-egy vers talmudi értelmezéseit, míg más esetekben inkább a betű szerinti magyarázatot választja. Ez a látszólagos következetlenség számos későbbi tanulmányozóját készítette arra, hogy valamilyen mélyebb rendszert keressen ebben. A lubavicsi rebbe például egy olyan értelmezési rendszert állított fel, mely szerint Rási elsősorban a Biblia egyszerű jelentését magyarázza, és csak azokban az esetekben folyamodott a homiletikai értelmezés eszközeihez, ha azok a szöveg egy nehezen érthető részének egyedüli magyarázatát adják.

A hagyományos értelmezések idézésekor a klasszikus rabbinikus irodalom széles spektrumát veszi igénybe, köztük a Talmud mellett a tárgumokat (amelyek fontos támpontként szolgálnak számára a homályos értelmű héber szavak lefordításában), a homiletikai és halachikus Midrást. Annak ellenére, hogy minden magyarázata valamilyen forrásra alapul, az itt közölt fordításban csak egyes helyeken jeleztük e forrásokat, mivel mindegyik jelölése túlságosan növelte volna a terjedelmet.

Rási sok esetben a héber szavakat általa „lááz”-nak nevezett korabeli francia megfelelőikkel fordította, miáltal a középkori francia nyelv egyik legkorábbi írásos feljegyzése is neki köszönhető. Gyakran idézi két spanyol zsidó tudós, Menáchem ben Szruk és Dunas ben Labrat lexikográfiai és nyelvtani munkáit.

Kijelenthető, hogy Rási a legkiválóbb tanítók képességeivel rendelkezett. Megérezte, hol találják majd nehezen érthetőnek a tanulók az anyagot, és olyan magyarázatokat adott, amelyeknek mind a kezdők, mint a tapasztalt tudósok hasznukat vehetik. Itt jegyezzük meg, hogy értelmezéseiben Rási egyes helyeken az idézett mondatrészletet beépíti magába a magyarázatba, másutt viszont az idézett szó vagy szavak után új mondattal kezdi kommentárját.

Az itt közreadott fordításhoz több héber kommentárt és angol fordítást is felhasználtunk, ilyen például a *Sáj lámorá* (Jeruzsálem, 2003), Chájim Dov Chavel rabbi tudományos Rási kiadása és kommentárja (Jeruzsálem, 1982), a *The Metsudah Chumash/Rashi* (New Jersey, 2001), a *Mesorah Publications Ltd.* (New York, 1995) kiadása és a *The Pentateuch and Rashi Commentary, The Jewish Publication Society* kiadása (Philadelphia, 1949).

Kiadásunkban a magyar fordításba ágyazva szerepel Rási eredeti héber szövege, hogy ezáltal még könnyebben lehessen azonosítani a héber szövegrészek magyar megfelelőit. E fordítási-szerkesztési elvet még olyan esetekben is betartottuk, amikor az eredeti héber mondat szórendjének hű követése kicsit nehezebben megérhető szórendet eredményezett a magyar fordításban. Legyen az olvasó jutalma e nehézségekért a Szentírás nyelvének jobb megértése, gyakorlása.

A most megjelent kommentárnak előfutára volt az 1998–99-ban megjelent rövid Rási válogatás, amely annak idején a *Gut Sábesz* hetilap harmadik évfolyamában jelent meg, és a 2007–08-ban megjelent *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából* című sorozat. A közreadott mű már tartalmazza a teljes hetiszakasz héber és magyar szövegét is. Külön fejezzük ki köszönetünket *Dr. Klár Andrásnak* is, aki könyvkiadási munkánkban mindig mellettünk áll!

A kommentár kiadásával nagy feladatra vállalkoztunk, és ehhez kérjük az Önök segítségét is. Megjegyzéseiket, észrevételeiket kérjük, juttassák el hozzánk a *راسي@zsido.com* email címre.

Budapest, 5770. tévét 24.

Oberlander Báruch

Möcorá (3Mózes 14–15.) פְּרֻשַׁת מִצְרָע

A hetizakasz tartalmából

- Az előző hetizakasz tárgyalta a möcorá (leprás, poklos személy) jeleit – a leprás olyan spirituális betegséggel sújtott személy, akit ez a kór rituálisan tisztátalanná tesz. Az e heti tórai olvasmány annak részletezésével kezdődik, hogy a gyógyultnak ítélt leprást miképpen tisztítja meg a kohanita (pap) egy olyan különleges eljárással, amelyhez két madár, forrásvíz, egy cserépedény, egy darab cédrusfa, egy skarlátvörös fonal és egy nyaláb izsóp szükséges. (3Mózes 14:1–32.)
- Egy házon is kiütközhetnek a „poklosság” jelei, azaz vöröses vagy zöldes foltok jelenhetnek meg a falain. Egy tizenkilenc napig tartó folyamat során a kohanita eldönti, hogy a ház megtisztítható-e, vagy le kell rombolni. (3Mózes 14:33–57.)
- Rituális tisztátalanságot idézhet elő egy férfinál magjának vagy valamilyen más váladékának folyása, vagy nőnél a menstruáció, vagy egyéb vérfolyás, mely állapotból a mikvében való megmerítkezéssel kell megtisztulni. (3Mózes 15.)

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. (ויקרא יד, א)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (3Mózes 14:1.)

זֹאת תְּהִיָּה תּוֹרַת הַמִּצְרָע בְּיוֹם טְהוּרָתוֹ, וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן. (ויקרא יד, ב)

Ez legyen a törvény a poklosról megtisztulása napján: vezessék a paphoz... (3Mózes 14:2.)

וְהָיָה טְהוּרָתוֹ – תּוֹרַת הַמִּצְרָע בְּיוֹם טְהוּרָתוֹ – **...a törvény a poklosról megtisztulása napján...** – מִלְּמָד – Ez azt tanítja, – שְׂאִין מִטְהַרִּין אוֹתוֹ בְּלַיְלָה – hogy éjszaka nem nyilvánítjuk tisztának.¹

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגַע הַצִּרְעָת מִן הַצְּרוּעַ. (ויקרא יד, ג)

...és a pap menjen ki a táboron kívül, és nézze meg a pap, és íme, meggyógyult a poklosság sebéből a poklos... (3Mózes 14:3.)

¹ Mivel az áll a szövegben: „megtisztulása napján.”

חֹיץ לְשֵׁלֶשֶׁה מַחֲנֹת – A három táboron kívül, – אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה – amelyből kilette küldve – בְּיָמֵי חִלוּטוֹ – nyilvánvaló tisztátalanságának idején.²

וַצִּנָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיֹּת טְהוֹרוֹת, וְעֵץ אֶרְזוֹ וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאַזּוֹב. (ויקרא יד, 6)

Akkor parancsolja meg a pap, hogy vegyenek annak, akinek meg kell tisztulnia, két eleven tiszta madarat és cédrusfát, karmazsint és izsópot. (3Mózes 14:4.)

חַיֹּת – **...eleven...** – פָּרָט לְטָרְפוֹת – Kizárva [ily módon] a „tréfá”-t.³

טְהוֹרוֹת – **...tiszta...** – פָּרָט לְעוֹף טָמֵא – Kizárva [ily módon] a tisztátalan⁴ madarat.

– לְפִי שֶׁהִנְגַּעִים בָּאֵין עַל לְשׁוֹן הָרֶעַ – Mert [ezek] a kiütések a lácson hárá a (pletyka) [bűne miatt] keletkeznek, – שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה פֶטְפוּטֵי דְבָרִים – amely cselekedet fecsegés [révén valósul meg], – לְפִיכֵן הִזְקָקוּ לְטְהוּרָתוֹ – s ezért [a szenvedő] megtisztulása érdekében szükségesek – צִפְרִים שֶׁמְפַטְפְּטִין תָּמִיד – a madarak, amelyek szakadatlanul fecsegnek, – בְּצִפְצוּף קוֹל – csicseregnek.

וְעֵץ אֶרְזוֹ – **...cédrusfát...** – לְפִי שֶׁהִנְגַּעִים – [Egy magas fa fájára esett a választás,] mert ezek a kiütések – בָּאֵין עַל גִּסְתוֹת הָרוּחַ – az ember dölyfössége miatt keletkeznek.

מֵה תִקְנָתוֹ וְיִתְרַפָּא – **...karmazsint (usni toláát) és izsópot.** – Mi a megoldás a számára, hogy meggyógyuljon? – יִשְׁפִיל עַצְמוֹ מִגְּאֻתוֹ – Ereszkedjék alá rátartiságából,⁵ – כְּתוֹלַעַת וְכְאַזּוֹב – akár a féreg⁶ és akár az izsópot [amely egy hajlékony, alacsony növény].

וְעֵץ אֶרְזוֹ – **...cédrusfát...** – מִקְּלֵי שֵׁל אֶרְזוֹ – Egy cédrusfa vesszőt.

וּשְׁנֵי תוֹלַעַת – **...karmazsint...** – עֵץ צְבוּעַ זְהוּרִית – Egy karmazsinszínűre festett gyapjúcsíkot.

² Az izraeliták tábora a pusztaságban három koncentrikus táborhelyből állt: egy az izraeliták számára, egy Lévi törzse számára és egy a pusztai sátorszentély, a Miskán számára. Lásd fentebb a 13:46-hoz fűzött Rási-kommentárt. Először, ha még kétségek merülnek fel, az esetleges poklost a saját házába zárják el; mihelyst egyértelműen tisztátalannak nyilvánítják, elkülönítik a táboron kívülre.

³ Vagyis az olyan állatot, amely súlyos szervi fogyatékosága következtében legfeljebb egy éven belül elpusztulna.

⁴ Azaz nem kóser.

⁵ Azaz alázkodjék meg.

⁶ A „toláát” (karmazsin) „férges” is jelenthet.

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשַׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶתָּה, אֶל כָּלִי חָרֵשׁ עַל מַיִם חַיִּים. (ויקרא יד, ה)

És parancsolja meg a pap, hogy vágja le az egyik madarat cserépedényben forrásvíz fölött. (3Mózes 14:5.)

Először belehelyezi – נוֹתֵן אוֹתָם תְּחִלָּה בְּכָלִי – ...forrásvíz fölött... – על מַיִם חַיִּים [a vizet] egy edénybe, – כִּדִּי שְׂיֵהָא דָם צִפּוֹר נֶכַר בָּהֶם – [pont annyit,] hogy a madár vére felismerhető legyen benne⁷, – וְכִמָּה הֵם – és mennyi ez? – רְבִיעִית – Egy negyed [log].⁸

אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אֶתָּה וְאֶת עֵץ הָאֶרְזוֹ וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הָאֵזוֹב, וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשֹּׁחֲטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים. (ויקרא יד, ו)

Fogja meg az élő madarat és a cédrusfát, a karmazsint és az izsópot; és mártsa ezeket és az élő madarat a levágott madár vérébe, a forrásvíz fölött. (3Mózes 14:6.)

Arra tanít – מְלַמֵּד – Fogja meg az élő madarat... – אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אֶתָּה – Arra tanít téged, – שְׂאִינוֹ אוֹגְדָה עִמָּהֶם – hogy nem kötötték össze [a madarat] a többivel, – אֶלָּא – és az izsópot – וְהָאֵזוֹב – de a fát – אָבַל הָעֵץ – hanem külön hagyták, – כְּעִנְיָן שְׁנֵאָמַר – ahogy egybekötötték a karmazsinnal, – בְּלוֹשׁוֹן הַזְּהוּרִית – egybekötötték a cédrusfát, a karmazsint és az izsópot – „...a cédrusfát, a karmazsint és az izsópot” – קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשָׁתָן – mindhármát egybe kell venni. – יָכוֹל – Vajon, – שְׂאִינָה בְּכָלִל אֲגַדָּה – ugyanúgy, ahogy [a madár] nem volt az összekötöttek között, – עֵץ הָאֶרְזוֹ וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הָאֵזוֹב – nem értendő a merítettek közé sem? – תְּלַמּוּד לּוֹמַר – Ezért van írva: – וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה – „...és mártsa ezeket és az élő madarat” – הִחְזִיר אֶת הַצִּפּוֹר לְכָלִל טְבִילָה – [vagyis] visszatették a madarat a merítettek közé.

וְהִנָּה עַל הַמַּטְהָר מִן הַצִּרְעָת שִׁבְעַת פְּעָמִים, וְטָהַר וְשָׁלַח אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. (ויקרא יד, ז)

És hintsen hétszer arra, akinek a poklosságtól meg kell tisztulnia és jelentse ki tisztának és bocsássza el az élő madarat a mező felé. (3Mózes 14:7.)

וְכִבֶּס הַמַּטְהָר אֶת בְּגָדָיו וְגִלְחָה אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בְּמַיִם וְטָהַר וְאַחַר יָבֹוא אֶל הַמַּתְנָה, וְיָשַׁב מִחוּץ לְאֹהֶלוֹ שִׁבְעַת יָמִים. (ויקרא יד, ח)

⁷ Amikor belekeveredik a vízbe.

⁸ 86 ml.

És mossa meg a ruháit az, akinek meg kell tisztulnia, borotválja le minden szőrét, és mosakodjék meg vízben, és tiszta lesz; azután bemehet a táborba; de maradjon sátrán kívül hét napig. (3Mózes 14:8.)

וְיָשַׁב מִחוּץ לְאֶהֱלֹו – ...de maradjon sátrán kívül... – מְלֻמָּד – Ez azt tanítja, – שְׁאֵסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה – hogy [hét napig] tilos házaséletet élni.

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבוֹת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלַּח, וְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר. (ויקרא יד, ט)

És ez lesz a hetedik napon: borotválja le minden szőrét, fejének haját, szakállát, szemöldökét, minden szőrét borotválja le; mossa meg ruháit, és fürösse testét vízben, és tiszta lesz. (3Mózes 14:9.)

אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְגוֹמֵר – ...minden szőrét... – כָּלֵל – [Ebben a felsorolásban] egy gyűjtőfogalom [szerepel], – וּפְרָט – majd részletek [következnek], – וּכְלָל – majd [újra] egy gyűjtőfogalom, – לְהַבִּיאַ – hogy benne foglaltassék, – כָּל מְקוֹם שֶׁעַר וְנִרְאָה – minden olyan testrész, ahol látható szőrzet van.⁹

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אַחַת בֵּת שְׁנֵתָה תְּמִימָה, וְשָׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֶג אֶחָד שֶׁמֶן. (ויקרא יד, י)

A nyolcadik napon vegyen két ép juhot és egy nőstényjuhot, egyéveset, hibátlan, három tized lánglisztet lisztáldozatul, olajjal keverve és egy lóg olajat. (3Mózes 14:10.)

וְכִבְשָׁה אַחַת – ...és egy nőstényjuhot... – לְחֻטָּאת – Vétekáldozatnak.

לְנִסְכֵי שְׁלֹשָׁה כִבְשִׁים הֵלֵלוּ – E három juh italáldozatához, – שְׁחֻטָּאתוֹ וְאַשְׁמוֹ שֶׁל מִצְרָע – ugyanis a möcorá vétekáldozata és bűnáldozata – טְעוּיֵינִי נִסְכִּים – italáldozatokat [is] megkövetel.¹⁰

וְלֶג אֶחָד שֶׁמֶן – ...és egy lóg olajat. – לְהִזוֹת עָלָיו שְׁבַע – Hogy hétszer hintsen [vele] rá¹¹, – וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּךְ אָזְנוֹ – és hogy tegyen belőle füle tnuč-jára – וּמִתֵּן – és tegyen [belőle] hüvelykjeire.¹²

⁹ A Jismáél rabbi által (Sámuel imája – Zsidó imakönyv 30. old.) számba vett tóraértelmezési logikai szabályok hatodik elve megköveteli, hogy, ebben az esetben, a gyűjtőfogalom olyan esetekre terjessze ki a szabályt, amelyek összhangban vannak a felsorolt részletek jellegzetességeivel. Ebben az esetben tehát azt, hogy „minden szőrét”, azokra a területekre korlátozódik, ahol a szőrszálak sűrűn, egymás mellett nőnek, valamint a test látható részeire.

¹⁰ Ez akkor is így van, ha más vétek- és bűnáldozatokat nem kell italáldozatokkal kísérni; lásd a 22. verset. Az italáldozatokkal kapcsolatos törvényeket illetően lásd a 4Mózes 15-öt.

וְהָעֶמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמְטַהֵר וְאַתָּם, לְפָנַי יִהְיֶה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. (ויקרא יד, יא)

És a tisztítást végző pap állítsa az Örökkévaló színe elé a férfit, akinek meg kell tisztulnia, és ezeket a dolgokat a találkozás sátrának bejáratánál. (3Mózes 14:11.)

לְפָנַי ה' – ...**az Örökkévaló színe elé...** – בְּשַׁעַר נִקְנוֹר – A Nikánor kapunál, – וְלֹא בְּעִזְרָה עֲצֻמָּה – és nem magában a [külső] udvarban, – לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים – ugyanis még nem nyert engesztelést.¹³

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַפֶּכֶשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשָּׁם וְאֶת לֶג הַשֶּׁמֶן, וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לְפָנַי יְהוָה. (ויקרא יד, יב)

És vegye a pap az egyik juhott és vigye be bűnáldozatul és a lóg olajat és lengesse azokat lengetéssel az Örökkévaló színe előtt. (3Mózes 14:12.)

יִקְרִיבֵנוּ לְתוֹךְ הָעִזְרָה – ...**és vigye be be bűnáldozatul...** – וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשָּׁם – Vigye azt be a [külső] udvarba¹⁴ – לְשֵׁם אָשָׁם – bűnáldozat [bemutatása] céljából.

וְהִנִּיף – ...**és lengesse...** – וְהִנִּיף טָעוֹן תְּנוּפָה חַי – Mert [addig] kell lengetni, [amíg még] él.¹⁵

¹¹ Lásd 16. vers.

¹² Lásd 17. vers.

¹³ Vagyis még nem mutatta be vétékáldozatát, jóllehet már alámerült a mikvében és átesett a tisztító rituálén. A Második Szentélyben található Nikánor kapu a nagyobb külső udvarból vezetett az izraeliták belső udvarába, és azon túl a kohaniták udvarába. A külső udvar volt az a hely, ahol számos, a Szentély-szolgálathoz szükséges melléktevékenységet végeztek (mint például az oltárra helyezendő tűzifa megtisztítása, a legtöbb kohanita szentélyszolgálati ruháinak tárolása, stb.), itt kaptak helyet egyes hivatalok, ám magának a tényleges Szentély-szolgálatnak egyetlen elemét sem itt végezték el. A már majdnem megtisztított möcorá-t beengedték a nők udvarába, de azon túl már nem mehetett. Annak ellenére, hogy nem léphetett be az izraeliták udvarába, azt megengedték neki, hogy odalépjen a külső udvarba vezető Nikánor kapuhoz, mert ezzel eleget tehetett az „Örökkévaló színe előtt állás” parancsának. Miután a megtisztulandó személy odaállt a Nikánor kapuhoz, mindkét kezét benyújtotta rajta az izraeliták udvarának légtérébe, ami ugyan rendes körülmények között tilos egy „engesztelést még nem nyert” személy számára, ezen különleges esetben azonban mégis engedélyezett, hiszen a micva másképpen nem lenne teljesíthető.

¹⁴ A *hikriv* szó jelentheti azt is, hogy „hozza/vigye [be]”, és azt is, hogy „mutassa be”. Jelen esetben ez nyilvánvalóan az első jelentésre utal, hiszen az állat még nem lett levágva.

¹⁵ Az állat levágását ugyanis csupán majd a 13. vers említi.

וְהִינִי אֲתָם – ...és lengesse azokat... – אֶת הָאֲשָׁם וְאֶת הַלֵּג – A bűnáldozatot és a lóg-ot.¹⁶

וְשַׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֲטָאֹת וְאֶת הָעֵלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ, כִּי כַחֲטָאֹת הָאֲשָׁם הוּא לְכַהֵן קֹדֶשׁ קִנְיָשִׁים הוּא. (ויקרא יד, יג)

És vágja le a juhot azon a helyen, ahol levágják a vétekáldozatot és az égőáldozatot, a szent helyen; mert éppúgy, mint a vétekáldozat, a bűnáldozat is a papé, legszentebb ez. (3Mózes 14:13.)

עַל יַרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ – azon a helyen, ahol levágják stb. – וּמָה תִּלְמוּד לֹאמַר – És miért mondja [ezt] a vers? – בְּצִפּוֹן – Az oltár északi oldalában. – וְהָלֵא כָּבֵר נֹאמַר – Nem hangzott-e már el – בְּתוֹרַת אֲשָׁם – a bűnáldozat [törvényéről] szóló tanításban, – בְּפִרְשֵׁת צוֹ אֶת אֶהְרֵן – a *Cáv et Áháron* [kezdetű] hetiszakaszban¹⁷, – שֶׁהָאֲשָׁם טְעוּן שְׁחִיטָה בְּצִפּוֹן – hogy a bűnáldozatot az északi [oldal]on kell levágni? – לְפִי – [Ezt a szabályt azért ismétli meg a Tóra,] mert ez [a bűnáldozat] – שֶׁיִּצְא זֶה מִכָּלל – [Ezt a szabályt azért ismétli meg a Tóra,] mert ez [a bűnáldozat] – אֲשָׁמוֹת – kivétellé vált a bűnáldozatokra vonatkozó általános szabály alól, – לְדוֹן – amennyiben ezt [a Nikánor kapuhoz] kell helyezni. – יָכוֹל תְּהֵא שְׁחִיטָתוֹ – Talán az [állat] levágását [is] – בְּמָקוֹם הַעֲמֻדָּתוֹ – elhelyezésének helyén kell [elvégezni]?¹⁸ – לִכְךָ נֹאמַר – Ezért áll az [a szövegben, hogy]: – וְשַׁחַט בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט – „És vágja le [a juhot] azon a helyen, ahol levágják [a vétekáldozatot és az égőáldozatot],”¹⁹ stb.

כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת – ...mert éppúgy, mint a vétekáldozat... – מֵעַתָּה – Mert, mint minden vétekáldozat, – אֶת הָאֲשָׁם הַזֶּה הוּא לְכַהֵן – ez a bűnáldozat is a papé. – בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּכַהֵן – Tekintettel mindazokra a szolgálatokra, amelyek a *kohén*-től függnnek,²⁰ – הַשְּׁוֹהָ אֲשָׁם זֶה – ez a bűnáldozat egyenlővé tétetett – לְחֲטָאֹת – a vétekáldozattal, – הוּא יִצְא דָמוֹ – [hogy] ne mondhasd, hogy – מִיֵּצֵא דָמוֹ – mivel a vére eltér – מִכָּלל שְׂאֵר אֲשָׁמוֹת – a többi bűnáldozatra [vonatkozó] általános szabály alól, – לְנִתְּן עַל הַנּוֹךְ וּבְהוֹנוֹת – [azzal, hogy] azt a [fül] porcos részére, valamint az ujjakra kell kenni, – לֹא יִהְיֶה טְעוּן מִתֵּן דָּמִים וְאִמּוּרִים לְגִבֵּי מִזְבֵּחַ – ezért²¹ nem kell a vért és a bemutatandó részeket az oltárra helyezni.²² – לִכְךָ נֹאמַר – Ezért áll az [a

¹⁶ Azt a lóg olajat, amellyel majd a megtisztulandó személy hüvelykkeit, stb. fogja megkenni.

¹⁷ Fentebb 7:2.

¹⁸ És nem az oltár északi oldalában?

¹⁹ Úgy ebben a versben, mint a 7:3-ban.

²⁰ Vagyis amelyeket a *kohén* végez el.

²¹ Vagyis mivel egy szempontból ez az áldozat nem hasonlít a többi bűnáldozatra, azt gondolhatnánk, hogy más szempontból sem hasonlít a többi bűnáldozatra.

²² Itt újfent a Jismáél rabbi féle értelmezési módok tizenegyedik szabálya lett alkalmazva (*Zsidó imakönyv* uo. 31. old.): Mindent, ami egyszer ki lett emelve a rá vonatkozó

szövegben, hogy]: – „...mert éppúgy, mint a vétékáldozat, a bűnáldozat is a papé.”²³ – יְכוּל יִהְיֶה דָמוֹ נִתָּן לְמַעֲלָה – Így netán a vért [az Oltáron lévő vörös csík] fölé kell hinteni, – כְּחֻטָּאת – amint a vétékáldozat [esetében is]? – תִּלְמוּד לִדְמוּר וְכוּי’ – Ezért van írva: stb., – בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים – mint a *Torát kohánim* [midrás]ban.²⁴

וְלָקַח הַכֹּהֵן מַדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֵזֶן הַמִּטְהָר הַיְמָנִית, וְעַל בִּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בִּהֶן כַּגְלוֹ הַיְמָנִית. (ויקרא יד, יד)

És vegyen a pap a bűnáldozat véréből és tegye azt a pap annak, akinek meg kell tisztulnia, jobb füle *tnuch*-jára és jobb keze hüvelykujjára és jobb lába hüvelykujjára. (3Mózes 14:14.)

וְלִשְׁוֹן תְּנוּךְ לֹא נִדְרַע – A fül középső fala, – גְּדֵר אֲמֻצְעֵי שְׂבָאֵזֶן – *tnuch*... – תְּנוּךְ – וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ טִינְרוֹם – de a *tnuch* [szó etimológiája] ismeretlen számomra. – A magyarázók *tenrum*-nak nevezik.²⁵

בִּהֶן – **...hüvelykujjára.** – גּוֹדֵל – [Ez a] hüvelyk [illetve nagylábu]j].

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֵּג הַשֶּׁמֶן, וַיִּצַק עַל כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית. (ויקרא יד, טו)

És vegyen a pap a lóg olajból és öntse a saját bal tenyerére. (3Mózes 14:15.)

וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה. (ויקרא יד, טז)

...és mártsa a pap jobb ujját az olajba, amely a bal tenyerén van és hintsen olajat ujjával hétszer az Örökkévaló színe előtt. (3Mózes 14:16.)

általános szabály alól, hogy egy eltérő szabály alá essék, egyértelműen vissza kell helyezni a Tóra által előírt eredeti szabály érvénye alá, ahhoz hogy megtudjuk, hogy csak egy részletszabály tekintetében tér el, de nem mindenben.

²³ Mindkettő „a papé” – vagyis mindkettőre ugyanaz a szabály vonatkozik – már ami az Oltár vérrel való meghintését és a megfelelő testrészeknek az Oltáron való elégetését illeti.

²⁴ A Midrás így folytatja: „A vers azt mondja (3Mózes 7:1-2.): »És ez a törvény a bűnáldozatról; legszentebb az. Azon a helyen, ahol levágják az égőáldozatot, vágják le a bűnáldozatot és véréét hintse az oltárra köröskörül.« – vonatkoztatva ezt az összes bűnáldozatra és [különösen] a leprás bűnáldozatára, hogy a vért [a vörös vonal] alá kell hinteni.”

²⁵ Lásd Rásinak a 2Mózes 29:20-hoz írt kommentárját.

...az Örökkévaló színe előtt. – אֶתְּנֶה בֵּית קֹדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים – A Szentek Szentje felé.²⁶

וּמִתֵּר הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף יָתֵן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל בֵּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֵּהֶן כָּגֵלוֹ הַיְמָנִית, עַל דָּם הָאֲשָׁם. (ויקרא יד, יז)

És az olaj maradékából, amely tenyerén van, tegyen a pap annak, akinek meg kell tisztulnia, jobb füle cimpájára, jobb kezének hüvelykujjára és jobb lábának hüvelykujjára, a bűnáldozat vére fölött. (3Mózes 14:17.)

וְהִנּוֹתָ בַשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף הַכֹּהֵן יָתֵן עַל רֹאשׁ הַמִּטְהָר, וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנָיו יְהִנֶּה. (ויקרא יד, יח)

És ami megmaradt az olajból, amely a pap tenyerén van, tegye azt annak fejére, akinek meg kell tisztulnia és engesztelést szerez számára a pap az Örökkévaló színe előtt. (3Mózes 14:18.)

וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֹטֵאת וְכִפֹּר עַל הַמִּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ, וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת הָעֶלֶה. (ויקרא יד, יט)

És a pap készítse el a vétekáldozatot és szerezzen engesztelést annak a számára, akinek meg kell tisztulnia tisztátalansága miatt és azután vágja le az égőáldozatot. (3Mózes 14:19.)

וְהֵעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעֶלֶה וְאֶת הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַה, וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר. (ויקרא יד, כ)

És áldozza a pap az égőáldozatot és lisztáldozatot az oltáron; és engesztelést szerez számára a pap, és ő tiszta lesz. (3Mózes 14:20.)

שֶׁל – אֶת הַמִּנְחָה – אֶת הַמִּנְחָה נִסְכִּים – ...és lisztáldozatot... – Azt az italáldozatot, – שֶׁל – אֶת הַמִּנְחָה – amely egy állat[áldozatot] kísér.²⁷

²⁶ = irányába. Ez a Szentély legbelső része, amelyben a frigláda áll.

²⁷ Amely minden égőáldozatot és békeáldozatot kísér; lásd 4Mózes 15.